

ЈОВАНА ШКОРИЋ
Факултет политичких наука
Београд

УДК 316.323:316.344.7
Оригиналан научни рад
Примљен: 04.01.2016
Одобен: 29.01.2016
Страна: 395-405

СОЦИЈАЛНА ИСКЉУЧЕНОСТ И НЕЈЕДНАКОСТ У КОНТЕКСТУ ГЛОБАЛИЗАЦИЈЕ

Сажетак: Социјална искљученост и глобализација су савремени феномени који се налазе у средишту многих дебата и представљају атрактивне проблеме како за креаторе (социјалних) политика тако и за научнике у области друштвених наука. У овом раду акценат је на односу између глобализације и социјалне искључености, тачније приказате се да ли и на који начин глобализација делује на ширење (или редуцију) ове појаве. Поред концептуализовања ових феномена, рад тежи да прикаже и контроверзност ових појава, пре свега анализирајући досадашња теоријска наслеђа. Након тога, истиче се и значај транснационалних друштвених мрежа и добровољних организација, као и релевантност отвореног метода координације као једног од главних средстава за координацију политика на националном нивоу. На крају, указује се на могућност развијања нових парадигми које ће (можда) бити у стању да обликују социјалну политику обезбеђујући много јачу међународну и глобалну сарадњу која ће проблему социјалне искључености приступити проактивније, конструктивније, а пре свега холистички.

Кључне речи: глобализација, социјална искљученост, социјална укљученост, неједнакост

Глобализација је тренутно веома популарно, али често и спорно питање, пре свега због веома лабаве и непотпуне концептуализације. Упркос томе што представља једно од централних питања савременог друштва, овај концепт нема јасну, општеприхваћену и прецизну дефиницију. То је термин који је почео да се примењује у академској социологији и социјалној теорији, а данас представља део лексикона низа наука, дисциплина и/или политика (Diamond, 2010). Дакле, глобализација је као идеја примењивана у различитим контекстима, од економског, политичког, друштвеног па све до културног, војног итд., а многи аутори је сматрају најзначајнијим фактором који је обликовао модерна времена и драстично променио контуре политичких дебата (Gidens, 1990; Ritzer, 2010). Углавном су расправе о глобализацији усредсређене на то да размотре њене ефекте на привредни раст, запосленост и расподелу дохотка,

али и друге на друге појаве као што су могућност за смањивање сиромаштва, борба за људска и радна права, заштита животне средине итд. (Lee and Vivarelli, 2006).

Дебате о пореклу и утицају глобализације на социјалну искљученост и неједнакост су контроверзне и садрже широк дијапазон различитих, па и супротстављених мишљења. У овом раду нагласак је на односу између глобализације и социјалног искључивања, тачније на томе у којој мери је глобализација инструмент за превазилажење искључености и неједнакости, или са друге стране колико је она отежавајућа околност у овом контексту.

Глобализација као креатор неједнакости или „друштва за све“?

Глобализација може да се посматра као детериторијализација или као раст „супратериторијалних“ односа моћи између људи и у том смислу односи се на далекосежне промене у природи друштвеног простора (Scholte, 2002). Такође може да се дефинише и као „интензивирање друштвених односа широм света који повезују удаљене локалитете на такав начин да се локална дешавања обликују догађајима који су се десили много миља далеко и обрнуто (Giddens, 1990: 64)”. Понекад, иако превише широко, термин се користи да обухвати повећање у сектору трговине и либерализацију политика (Lee and Vivarelli, 2006). Могло би се рећи да је то у ствари феномен огромних размера која може да обухвати процесе попут културних фузија на глобалним финансијским тржиштима, преко стварања међународних криминалних група, па све до процеса који обликују наше свакодневне активности (Beall, 2002).

Фридман (Friedman, 2000) тврди да глобализација може да се посматра кроз три велика модела – кроз *глобализацију земаља, предузећа и појединца*. Иако и даље не постоје докази о прецизној природи узрочних сила које стоје иза глобализације постоји консензус да се овај процес не може посматрати само кроз исходе међународних трговински трансакција. Стога, ова појава не може да буде истражена искључиво кроз фокус на економским факторима, него ју је потребно посматрати и кроз призму културних, политичких и друштвених импликација. У том оквиру, глобализација може да се анализира као релативно дугорочан процес који се у последњих неколико деценија интензивније развијао. Њега сачињавају три различита покретача који се испољавају у различитим аренама друштвене делатности, а то су детериторијализација, глобална повезаност и друштвени напредак (Sholte, 1996).

Глобализација доноси нове облике интеракције, али и интеграције између производних снага, влада (тј. државних управа), институција и људи. Такође, она подразумева дубоке промене у просторним и временским контурама индивидуалног и колективног постојања које модификују битне одлике друштвеног ангажмана и социјалне активности на најразличитије начине (Eriksen, 2001). Са тог становишта људи су „приморани” да воде бригу о свету и да раде у корист развијања услова за стварање „друштва за све”.

Канбур (Kanbur, 2001) тврди да је расправа о ефекту глобализације на (не)једнакост често подељена између различитих тора који не улажу нимало труда у то да разумеју једни друге. Постоје различите контроверзе о томе да ли је глобализација повећала неједнакост, да ли је смањила или повећала сиромаштво и из којих разлога. С једне стране, велики број аналитичара и активиста наглашава могуће негативне утицаје глобализације. На пример, Манк (Munck, 2005) истиче како глобализације продубљује неједнакост и шири социјалну искљученост, слично ауторима (Reddy and Pogge, 2002) који сматрају да је неједнакост у већини земаља у порасту. Стиглиц (Stiglitz, 2002) такође истиче да глобализација данас не ради у корист сиромашних, док је Кастелс (Castells, 1998) тврдио да је она селективна, у смислу да укључује и искључује одређене сегменте привреде и друштва.

С друге стране, многи економисти су указали на позитивне стране глобализације у смислу да су много успешније оне економије које су интегрисане у светско тржиште (Наан, 2007). Заговорници глобализације тврде да је брза експанзија глобалне економије у комбинацији са растом информационе технологије и комуникација омогућила бржи контакт преко националних граница и између културних група. За неке, последице се пре свега огледају у културној хетерогености и успону нових облика космополитизма (Diamond, 2010). Сакс (Sachs, 2005) тврди да би било погрешно кривити глобализацију за проблеме попут сиромаштва и социјалне искључености, док са друге стране Винтер (Winter, 2000) тврди је апсурдно помислити да глобализација никада не „гура“ у сиромаштво.

Данас је прихваћено да је период након 1950. године донео висок степен економског раста и смањење сиромаштва и зато се често говори да је од тада у погледу економског раста током последњих 50 година учињено више него у претходних хиљаду година (Diamond, 2010). Напредак у многим показатељима људског развоја такође је веома значајан, међутим проблем јесте то што он није био равномерно распоређен. Дугорочне студије показују да су се приходи најбогатијих и најсиромашнијих земаља стално разилазили, стога је са једне стране видљив напредак у смањењу сиромаштва и социјалне искључености, док је са друге стране видљива стагнација или регресија (Наан, 2007). Није спорно (изгледа) само да је глобална економска повезаност у стању да пружи бољу прилику за просперитет и профит. Преплићући националне економије и глобалне финансијске институције глобализација осигурава појачану сарадњу, координацију и хармонију економских политика и интереса, међутим изазови дискурса глобализације су подједнако озбиљни.

Као хиперглобализација и монополско пословање глобализација је поларизована и сегментирана у богатим земљама, док расте број сиромашних и маргинализованих делова друштва. Није ретко да се она изједначава са неправдом која ослањује моћне да искористе слабе и богате да искористе сиромашне. Глобализација на тај начин ствара нове обрасце неједнакости и у том смислу она представља повезаност више него међузависност (међузависност често указује на једнакост, а у случају савремене глобализације та једнакост не постоји) тврди Бремман (Bremman, 2004). Глобални односи су асиметрични – са

једне стране су доминантни (западне земље, мултинационалне корпорације) док су са друге стране подређени (земље у развоју, жене итд.).

Однос између глобалних економских процеса и повећања друштвене неједнакости, а самим тим и социјалне искључености, јесте питање које је било од круцијалног значаја на Светском самиту Уједињених нација за социјални развој, одржаном у Копенхагену у марту 1995. године. Учесници су покушали да објасне процесе који су довели до тога да једне земље буду инкорпорирани у глобалну економију, док су друге биле ван. Међутим, као међународни форум посвећен постизању глобалног консензуса, друштвени самит није значајно доводио у питање политике које промовишу међународне финансијске и економске архитектуре.

Извештај о Светском развоју 2006. године (World Development Report, 2006) даје преглед глобалних неједнакости у здравству и образовању. Помоћу ових извештаја установљено је да је јаз између развијених земаља и оних у развоју знатно већи него нпр. 1950. године. Често се сматра да су неки од узрока ових (погоршаних) трендова када је здравство у питању ширење ХИВ-а у већини афричких земаља, али и сукоби и природне катастрофе, као и раст неједнаких прихода. Од 1960. Године глобална дистрибуција образовања је такође постала неједнака, са једне стране су сиромашни који немају изгледа за школовање, а са друге стране су богати који су могли да улажу у своје образовање. С обзиром на ова истраживања евидентно је да многе земље показују јасне трендове повећања неједнакости.

Социјална искљученост и утицај глобализације

Не постоји једноставан одговор на питање о утицају глобализације на неједнакост и социјалну искљученост, а бројни аутори (нпр. Veall, 2002; Carr and Chen, 2004; Naan, 2007) су се бавили овим проблемом из најразличитијих теоријских перспектива. Често се поставља питање у којој је мери социјална искљученост проблем развијених земаља? Да ли је глобализација смањила социјалну искљученост? Подразумевају ли сиромаштво и неједнакост аутоматски и социјалну искљученост, ако не у којој мери се ти концепти разликују? На који начин се треба борити против социјалне искључености и како унапредити политичке одлуке и предузети мере социјалног укључивања?

Термин социјална искљученост, конципиран у Европи од стране француског канцелара Рене Леноара 1974. године, данас представља искљученост грађана од стране државе из друштвених дешавања и уколико се посматра још уже представља удаљавање од сигурног запослења (види и Шкорић, 2015а). Дефиниција социјалне искључености коју је Европска Унија прихватила као релевантну гласи:

Социјална искљученост је процес у коме су одређени појединци или групе гурнути на маргине друштва и спречени да у њему у потпуности учествују због свог сиромаштва, недостатка основних компетенција или као резултат дискриминације.

Ово их удаљава од посла, прихода и образовних могућности, као и од друштвених

мрежа и активности у оквиру заједнице. Они имају мало приступа властима и органима одлучивања и на тај начин се често осећају немоћним и неспособним да преузму контролу над одлукама које утичу на њихов свакодневни живот (European Commission, 2010: 2).

Концепт је потом проширен на земље у развоју и односи се на процесе којима су одређене групе искључене из друштвених, економских, културних и политичких дешавања (Sen, 2000). Процес проширења нужно је довео до фундаменталног промишљања у вези са овим појмом, првенствено због тога што контекст земаља у развоју не одговара контексту европских земаља. Асланд и Флотен (Assland and Flotten, 2000) такође тврде да концепт социјалне искључености није лишен недоследности. Они постављају питање да ли је он уопште применљив на остале државе, а не само на Француску и тврде да је често нејасно дефинисан и да се користи да опише мноштво ситуација и процеса.

Често се дешава да су појединци, а чак и читаве заједнице систематски изопштене од суштинских права, могућности и ресурса који су кључни за друштвену интеграцију и стога социјална инклузија представља кључно питање у глобализованом свету. Искључивање је у ствари повезано са ограничењима у употреби различитих врста ресурса (економских, културних, социјалних или структурних) који потом изазивају лишавање различитих облика капитала (финансијски, социјални, културни итд.) (види Шкорић, 2015b). Асланд и Флотен (Aasland and Flotten, 2000) наводе да концепт социјалне искључености добија на значају, али пре свега у европској политици, јер је заменио концепт сиромаштва, узимајући у своје окриље више димензија живота људи него сиромаштво. Важан разлог за то јесте чињеница да је сиромаштво тешко дефинисати и такође је спорно да ли овај концепт може у потпуности да ослика друштвене недостатке у данашњем друштву (види и Шкорић, 2015a). Потребно је нагласити да сиромаштво није синоним за социјалну искљученост јер људи могу да пате од депривације, али уколико су у могућности да живе у једнаким условима као остатак друштва нема разлога да се осећају искљученим. Френсис (Francis, 2000) лоцира снагу социјалне искључености у њеном покушају да „ухвати” распрострањени карактер свих облика искључивања, посебно обраћајући пажњу на институционалне и културне аспекте депривација.

Могу се идентификовати три различита приступа социјалној искључености у контексту глобализације (McGrew, 2000). Први, неолибералистички приступ, посматра социјалну искљученост као несрећну или неизбежну околност светске економске расподеле, међутим он је у великој мери оспорен и дискредитован. Други приступ представља радикалнији став и тврди да социјална искљученост покушава да одврати пажњу од неједнакости које су произведене од стране економског система. Кључни текстови за ове школе мишљења су они који у ствари не користе термин социјална искључености, али настоје да објасне сиромаштво као услов релативне депривације. Трећа перспектива која се доводи у везу са глобализацијом могла би да се означи као трансформационалистичка. Кључна димензија ове перспективе би био проб-

лем повезан са друштвеним односима, тачније овде је акценат на анализи међународних процеса и институционалних односа у вези са брзим социјалним и економским променама.

Најмање три сфере глобализације су биле важне у смислу да су имале потенцијалне импликације за сиромаштво, неједнакост и социјалну искљученост, а то су економска, политичка и социокултурна (Наап, 2007). У економској сфери, постоји неколико процеса који су су били одлучујући, као нпр. повећање финансијских токова преко граница што је довело до међународних токова тачније до мобилности капитала, затим директне стране инвестиције, интеграција тржишта, пословне стратегије и конкуренција. Наредни, а можда и најочљивији елемент економске глобализације се односи на трговинске токове, укључујући ту и услуге. Исход свега наведеног јесте финансијска либерализација која је често повезана са прогресом и државним благостањем, међутим то није случај са малим и сиромашним државама. У политичкој сфери, глобализација је повезана са политичким уједињењем света и овде је фокус на институцијама глобалног управљања, а искључивање подразумева недостатак приступа изворима моћи и немогућност доношења одлука које се тичу друштва. Коначно, у социокултурној сфери свет је постао такође међусобно исповезан и култура, начин живота и потрошња само су неки од елемената који су постали глобализовани, а веома важну улогу у томе имају комуникациона технологија и медији. Сходно томе, перцепција и свест о догађајима на другим крајевима света су порасле, а неки аутори (нпр. Munck, 2005) сматрају да је крајњи исход ових догађаја пораст социјалног отуђења. Искљученост је у овом контексту често еквивалентна омаловажавању, губитку угледа и достојанства. Све ове различите димензије искључености често се преклапају и у том случају јавља се тзв. акумулирана искљученост.

Када је социјална искљученост у питању потребно је нагласити да је национална социјална политика веома важна у глобализованом свету отворене економије, пре свега због њене улоге у обликовању благостања нација, а посебно у маргинализованим земљама где је социјална политика (остала) неразвијена (Наап, 2007). Као што је наведено, феномен глобализације представља повећање повезаности економских, политичких и друштвено-културних процеса између држава, дакле повезаност на интернационалном нивоу, а ова међусобна повезаност имала је утицај на добит у економском благостању, али је такође резултирала и брзим растом неједнакости између, али и унутар земаља. Не постоји консензус око тога да ли је глобализација донела више добрих или лоших ефеката када је социјално искључивање односно укључивање у питању, али оно што није спорно јесте да повећање неједнакости представља нов изазов јавних, а самим тим и социјалних политика. Са процесом глобализације тежи се тренду од искључености ка укључености и он би требало да буде друштвени идеал који заслужује универзалну промоцију.

Веза између глобалних система и социјалне искључености зависи и од тога ко сте, где живите и како зарађујете за живот. Сходно томе, свако озбиљно истраживање социјалне искључености требало би да усмери пажњу на искљученост „од кога” и „како”, као и на искљученост „из чега” и „зашто”. Да-

кле, прво морају да се одреде процеси, институције и групе које изазивају искљученост (других) људи (Шкорић, 2015а). Такође, искљученост временом варира заједно са променама у националним и међународним политикама које се (често) односе на трговину и инвестиције и у том смислу, глобализација је довела до појаве победника и губитника.

Потребно је да социјална искљученост одговори на три питања: искључивање из чега, како и од кога (Carr and Chen, 2004).

Из чега?	Како?	Од кога?
Земљиште Стамбени простор Кредитна средства и штедња Сигуран посао и продуктиван приход Права и бенефити радника	Путем тржишних трансакција или закона Друштвених норми ”Правила игре”	Доминантни играчи Држава Приватни сектор Друштво Заједница Доминантне институције

Табела 1: представља пример социјалне искључености који је применљив у контексту глобализације и приказује горепоменута питања (Carr and Chen, 2004).

Често се у контексту глобализације искључивање са тржишта рада посматра као најважнији фактор депривације и маргинализације. Међутим, поред фокусираности на тржиште рада потребно је обратити пажњу и на искључивање из других сфера, али и на појаве као што су дискриминација, немогућности приступа јавним службама, неучествовање на изборима итд. Плаћени рад и пуна запосленост јесу од централног значаја за остваривање социјалне инклузије, али то нису довољни услови за стварање инклузивног друштва (McGrew, 2000). Превазилажење социјалне искључености захтева више од осврта на економску искљученост, а партиципација у културним, политичким и другим догађајима представљају такође важан фактор. Инклузивна друштва изграђена су кроз појединачне акције у тандему са институцијама које подстичу инклузију. Социјални капитал често није препознат као важан инструмент за постизање инклузије, односно занемарује се чињеница да је он смештен у друштвеним мрежама у којима владају махом реципрочни односи (Francis, 1997, Шкорић, 2006).

Нови изазови (социјалних) политика и глобалне промене

Глобалне промене, глобални развој и глобално укључивање захтевају пре свега културне, политичке и социјалне услове који подржавају превазилажење културних и структурних баријера. Концепт људског развоја потребно је сагледати из глобалне перспективе јер се односи на глобални развој или нације и утемељен је на четири главна стуба, а то су капитал, одрживост, производња и оснаживање (Striano, 2012). Сваком људском бићу би све ово требало да буде доступно без обзира на то у ком делу света се налази (Streeten, 1994). То у ствари значи да би свако људско биће требало да има право да буде збринато и образовано, да зарађује за живот, али и да учествује у процесима политичког,

културног или економског карактера. Потребно је напоменути да је људски развој интринзишно повезан са људским правима и људском слободом, јер се може постићи само ако се обезбеде иста права свим људима који су признати као појединци и нису ограничени по питању својих избора (Izveštaj o humanom razvoju, 2013). Дакле, људски развој се мора посматрати као морални, политички и друштвени проблем који је потребно размотрити у глобалним оквири-ма (Striano, 2012).

Глобално друштво има сопствене симболе, обрасце, хијерархијске критеријуме и друге карактеристике које продиру у све групе које га чине, а тај глобализовани свет има порекло у међународним организацијама и регулаторним системима који су успостављени након Другог светског рата. Ту се пре свега мисли на Уједињене нације, Општи споразум о царинама и трговини (данас је то Светска трговинска организација), Међународни монетарни фонд и Светску банку. Поред тога, након 1989. године постаје могуће да се замисли свет без граница у којем би нестале главне блоковске поделе између Истока и Запада.

Многи аутори сматрају да је феномен социјалне искључености укорењен у срцу данашњег друштва. Међународне институције и организације попут поменутих Уједињених нација и Светске банке, али и организација у оквиру УН попут ILO (Међународна организација рада - International Labour Organization), UNDP (Развојни програм Уједињених Нација - United Nations Development Programme), UNICEF (Међународни фонд за децу и омладину - United Nations International Children's Emergency Fund) и остале транснационалне мреже друштвених и добровољних организација (посредно или непосредно) теже да утичу на редукцију социјалне искључености, али и на смањење неједнакости. Све ове организације препознају социјалну искљученост као важан аспект глобализације и упућују на ефективност координисаних и кохерентних развојних политика утемељених на активном учешћу локалних и националних тела и људи (European Commission, 2008, 2010).

Као једно од главних средстава за координацију политика на националном нивоу потребно је поменути *отворен метод координације* (ОМК). Он представља начин на који се политике ЕУ договарају о циљевима и задацима у областима социјалне укључености, социјалне заштите, запошљавања, културе, образовања и сл. ОМК је дефинисан Лисабонском стратегијом (донетом 2000. године) и осмишљен је као узајамни процес планирања, праћења, поређења и прилагођавања националних политика заједничким циљевима у ЕУ. ОМК је флексибилан и децентрализован метод који се огледа у следећим карактеристикама: утврђивање смерница за ЕУ, дефинисање заједничких циљева, избор заједничких (квантитативних и квалитативних) индикатора за праћење реализација циљева, припрема националних стратешких извештаја у којима државе чланице дефинишу социјалне политике којима настоје да остваре заједнички договорене циљеве, паревођење европских смерница у националне и регионалне политике, заједничка евалуација стратегија коју спроводе Европска комисија и државе чланице итд. (Перишић, 2012).

Стварање пуне запослености, елиминација сиромаштва и смањење јаза између богатијих и сиромашнијих држава остају значајни проблеми са којима ће се суочити (и) наредне генерације (Ferrera, 2006). Изазов да се спречи трајно искључивање налази се у сржи свих политика, а борба за људска права и социјалну правду представља императив. Постоје могућности да се развију нове парадигме које ће бити у стању да обликују глобалну јавну политику обезбеђујући много јачу међународну и глобалну сарадњу (Diamond, 2010). Нема сумње да социјална неједнакост и сиромаштво представљају озбиљне проблеме који захтевају алармантно реаговање, посебно ако су испраћени високим степеном социјалне искључености.

С обзиром на сложеност и мултидимензијалност глобализације, јасно је да се једноставни закључци о овој појави не могу извести. Штавише, спољни фактори снажно утичу на резултате у погледу привредног раста и благостања, као и на фискалне могућности, политичко ангажовање и уопште на целокупну социјалну политику (Streeten, 1994). Из свега наведеног може да се види да глобализација сама по себи не може да објасни трендове у неједнакостима и упркос снажним корелацијама једнозначни закључци о повећању социјалне искључености и сиромаштва не могу да се изразе на адекватан и непротивречан начин (Naan, 2007). Дебате о предностима или недостацима глобализације (и) у контексту социјалне искључености ће се наставити, а оно што није спорно јесте да ова два феномена дефинитивно обезбеђују идеје за даља научна промишљања и материјал за будућа емпиријска истраживања.

Литература:

1. Aasland, A. and T. Flotten (2001). Ethnicity and Social Exclusion in Estonia and Latvia. *Europe-Asia Studies* 53 (7): 1023-1049.
2. Beall, J. (2002). Globalization and Social Exclusion in Cities: Framing the Debate With Lessons From Africa and Asia. *Environment and Urbanization* 14 (1): 41-51.
3. Breman, J. (2004). Social Exclusion in The Context of Globalization. *Working Paper* 18 (2): 1-29.
4. Carr, M and M. Chen (2004). *Globalization, Social Exclusion and Work: With Special Reference to Informal Employment and Gender*. Geneva: International Labour Office.
5. Castells, M. (1998). *The End of the Millennium*, Oxford, Blackwell.
6. Diamond, P. (2010). How Globalisation is Changing Patterns of Marginalisation and Inclusion in the UK. *JRF programme paper: Globalisation* 23 (3): 3-20.
7. European Commission (2008). *Social Protection and Social Inclusion in Europe – Key Facts and Figures 2008*. Brussels, EC.
8. European Commission (2010). *Evaluation of the European Year 2010 for Combating Poverty and Social Exclusion*, Brussels, EC.
9. Eriksen, T. H. (2001). *Tyranny of the Moment: Fast and Slow Time in the Information Age*, London, Pluto Press.
10. Francis, P. (1997). Social Capital, Civil Society and Social Exclusion. In: U. Kothari and M. Minogue (eds), *Development Theory and Practice: Critical Perspectives*. Hampshire: Palgrave, pp. 56-87.

11. Ferrera, M. (2006) Friends, Not Foes: European Integration and European Welfare States, in Giddens, A. *et al.* (eds), *Global Europe, Social Europe*. Cambridge: Polity Press, pp. 17-37.
12. Friedman T. (2000). *The Lexus and the Olive Tree*, New York, Anchor Books.
13. Giddens, A. (1990). *The Consequences of Modernity*, Stanford, Stanford University Press.
14. Haan, D. A. (2007). *Reclaiming Social Policy Globalization: Social Exclusion and New Poverty Reduction Strategies*, New York, Palgrave Macmillan.
15. Izveštaj o humanom razvoju (2013). *Milenijumski razvojni ciljevi*. Dostupno na; <http://www.undp.ba/index>. Pristupljeno: 15.12.2015.
16. Kanbur, R. (2007). Globalization, Growth and Distribution: Framing the Questions. *Dostupno na*: <http://www.arts.cornell.edu/poverty/kanbur/growthcommissionpaper.pdf>. Pristupljeno: 12.12.2015.
17. Lee, E. and M. Vivarelli (2006). The Social Impact of Globalization in the Developing Countries. *IZA Discussion Paper* 19 (25): 1-26.
18. Munck, R. (2005). *Globalization and Social Exclusion: A Transformationalist Perspective*, Dublin, Kumarian Press.
19. McGrew, A. (2000). Sustainable Globalization? The Global Politics of Development and Exclusion in the New World Order. In T. Allen and A. Thomas (eds), *Poverty and Development into the 21st Century*. Oxford: Oxford University Press, pp. 349-362.
20. Perišić, N. (2012). Karakteristike i dometi primene otvorenog metoda koordinacije u evropskom i nacionalnom kontekstu. U: I. Vujačić (ur), *Godišnjak Fakulteta političkih nauka*. Beograd: Fakultet političkih nauka, str. 215-231.
21. Reddy, S. G. and T. W. Pogge (2002). How Not to Count the Poor. *Dostupno na*: <http://www.columbia.edu/~sr793/count.pdf>. Pristupljeno: 10.12.2015.
22. Ritzer, G. (2010). *Globalization: A Basic Text*, Maiden, Wiley-Blackwell.
23. Sachs, D. J. (2005). Can Extreme Poverty Be Eliminated? *Scientific American Paper* 33 (3): 56-66.
24. Sen, A. (2000). *Social Exclusion: Concept, Application and Scrutiny*, Manila, Development Bank.
25. Streeten, P. (1994). Human Development: Means and Ends. *American Economic Review* 84 (2): 232-237.
26. Striano, M. (2012). Developing Educational Practices in the Globalized World. *Globalization and Responsibility*. In Giddens, A. (ed), *The Consequences of Modernity*, Stanford: Stanford University Press, pp. 47-70.
27. Scholte, A. J. (2002). What Is Globalization? The Definitional Issue – Again. *CSGR Working Paper* 109 (2): 1-34.
28. Stiglitz, E. J. (2002). *Globalization and its Discontents*, New York, Norton.
29. Škorić, J. (2015a). Socijalna isključenost kao socijalni problem. U: Kuburić Z., P. Milenković i A. Zotova (ur.), *Socijalni problemi krivice*. Novi Sad: CEIR i Filozofski fakultet, pp. 171-190.
30. Škorić, J. (2015b). Burdijeova analiza polja i kapitala iz perspektive sociologije svakodnevnog života. *Kultura polisa* 12 (27): 333-352.
31. Škorić, M. (2006). Mikrosociologija socijalnog kapitala i mogućnosti mikro-makro translacije. U: M. Tripković (ur.), *Socijalni kapital i društvena integracija*. Novi Sad: Filozofski fakultet i Odsjek za sociologiju, str. 35-72.
32. Winters, A. L. (2000). Trade, Trade Policy and Poverty: What Are the Links. *CEPR Discussion Paper* 23 (3): 23-82.
33. World Development Report (2006). *Equity and Development*, Washington, Oxford Press.

SOCIAL EXCLUSION AND INEQUALITY IN THE CONTEXT OF GLOBALIZATION

Summary: Social exclusion and globalization are modern phenomena that are at the center of many debates and issues that are attractive to the creators of (social) policy and to the social science scholars. In this paper, the emphasis is on the relationship between globalization and social exclusion, specifically it will be shown whether and how globalization influences the expand (or reduction) of social exclusion. In addition to conceptualizing these phenomena, the paper also aims to present their controversy, primarily by analyzing the current theoretical heritage up to now. Thereafter, the importance of transnational social networks and voluntary organizations will be emphasized, as well as the relevance of the open method of coordination as one of the main tools for policy coordination at the national level. In the end, this paper points to the possibility of developing new paradigms that might be able to shape social policy providing a much stronger international and global cooperation to the problem of social exclusion to access more proactive, constructive, and above all holistic.

Key words: globalization, social exclusion, social inclusion, inequality